

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้นั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารงานในระดับต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานในระดับต่าง ๆ ตามโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานที่สำคัญ เพราะเป็นหน่วยงานที่นำนโยบายมาสู่การปฏิบัติ ในการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ข่าวโทรทัศน์ Internet ฯลฯ ปัจจุบันเด็กมีปัญหาด้านพฤติกรรมมากขึ้น เนื่องจากประชากรของประเทศเพิ่มขึ้น จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความสับสนวุ่นวายต่างๆ ของสังคม ความไม่เป็นระเบียบของสังคม หรือตัวอย่างที่ไม่ดีของผู้ใหญ่ ปัญหาความคับแคบทางเศรษฐกิจ และสิ่งยั่วยวนใจต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเด็ก การทะเลาะวิวาท การรับรู้ของตนเอง การจูงใจในกลุ่มเพื่อน การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม ความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ ทำให้เด็กมีปัญหาทางพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมในเชิงลบหรือพฤติกรรมแห่งปัญหาที่เด็กๆ ไม่ควรทำเป็นพฤติกรรมแห่งความไร้วินัยที่พ่อแม่จะต้องแก้ไข หากลูกมีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่ในขั้นบ่อยๆ หรือเป็นประจำควรจะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้พฤติกรรมนั้นลดน้อยลง เช่น ไม่เชื่อฟังกฎระเบียบ ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง ไม่ทำความสะอาดห้องหรือเก็บสิ่งของให้เรียบร้อย ชอบหยิบของคนอื่นไปใช้โดยไม่ขออนุญาต ตำหนิผู้อื่นต่างๆ ที่ตนกระทำผิด แสดงความโกรธและขุ่นเคืองอย่างมากเวลาไม่พอใจ ชอบก่อกวนผู้อื่นบ่อยๆ ขวนทะเลาะ รังแกเด็กอื่น พูดคำหยาบ โกหก ขโมยของทำลายข้าวของเวลาอารมณ์เสีย มีพฤติกรรมก้าวร้าว ซกต้อยกับผู้อื่น เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จากปัญหาทำให้เกิดผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ สร้างปัญหาให้กับสังคม โดยเฉพาะครู ผู้ปกครอง ถ้าครูไม่ช่วยเหลืออย่างจริงจังและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ปัญหาก็จะเรื้อรังและเลวร้ายยิ่งขึ้นและอาจสร้างปัญหาให้แก่สังคมได้

ปัญหาพฤติกรรมบางอย่างของเด็ก ครูอาจจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้แต่ปัญหาบางประการอาจจะเกินความสามารถของครู โดยเฉพาะปัญหาที่มีได้เกิดขึ้นที่โรงเรียน ปัญหา

บางอย่างมีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัวทางบ้านของเด็ก และสภาพแวดล้อมในชุมชน ต้นเหตุเกิดจากบ้านแต่เด็กแสดงพฤติกรรมที่โรงเรียน ถ้ามีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นครูต้องเพิ่มมาตรการดูแลนักเรียนมากขึ้นพิจารณาความสามารถของตนเองว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ การแก้ปัญหา ด้านพฤติกรรมไม่สัมฤทธิ์ผลหากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและเพื่อนบ้านของเด็ก ปัญหาบางกรณีอาจเกินความสามารถของครูจึงจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กไม่ว่าพฤติกรรมความขัดแย้งจะมากน้อยหรือรุนแรงเช่น การทะเลาะวิวาท ชกต่อย แย่งชิงอำนาจ ด่าทอ เป็นต้นครูควรตระหนักในบทบาทและความสำคัญของตนเองให้มากจะได้มีกำลังใจในการช่วยเหลือเด็กให้เป็นคนดีของโรงเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป เด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมความขัดแย้งมักเป็นเด็กที่ไม่สามารถจะปรับไปในทางที่ถูกต้องให้เป็นที่ยอมรับของสังคม พฤติกรรมเช่นนี้เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำลงหรือมีผลต่อการเรียนของนักเรียนในชั้นเรียนเดียวกันและเป็นการสร้างปัญหาให้แก่ครูและผู้อื่นด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบถึงอะไรคือปัญหาความขัดแย้งและสาเหตุของความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และใช้วิธีการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) รูปแบบใด เช่น การหลีกเลี่ยง การกลบเกลื่อน การประนีประนอม การต่อสู้เอาชนะ การร่วมมือกันแก้ปัญหา เพื่อศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งเพื่อจะได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกวิธีหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่มีอยู่จริง โดยศึกษาความคิดเห็นจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและวิธีการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปปรับใช้หาวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนต่อไป
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้เพื่อหาแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ใช้เป็นแนวทางดำเนินการจัดการปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ตามที่ แมนรัตน์ รัตนสุคนธ์(2538 หน้า 21) ที่ระบุว่า สภาพปัญหาความขัดแย้ง ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของตนเอง การจงใจในกลุ่มเพื่อน การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม ความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ ส่วนการจัดการความขัดแย้งตามแนวคิดของอีเวอฮาร์ดและมอริส ที่ระบุว่ามีการจัดการความขัดแย้ง จำแนกเป็น 5 รูปแบบ คือ การหลีกเลี่ยง การกลบเกลื่อน การประนีประนอม การต่อสู้เอาชนะ การร่วมมือกันแก้ปัญหา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 49,761 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 381 คน โดยเทียบขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie และ Morgan 1970 : p.608) ซึ่งดำเนินการหากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบ

หลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent variables)

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่

สภาพปัญหาความขัดแย้ง 5 ด้าน คือ

- 1.1) การรับรู้ของตนเอง
- 1.2) การจูงใจในกลุ่มเพื่อน
- 1.3) การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่ม
- 1.4) ความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง
- 1.5) ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ

การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) แบ่งเป็น 5 รูปแบบ ดังต่อไปนี้คือ

- 2.1) การหลีกเลี่ยง
- 2.2) การกลบเกลื่อน
- 2.3) การประนีประนอม
- 2.4) การต่อสู้เอาชนะ
- 2.5) การร่วมมือกันแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2552
2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในจังหวัดพิษณุโลก
3. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนที่มีอยู่จริงโดยใช้เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเกณฑ์ ดังนี้
 - 3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา
 - 3.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

5. สภาพปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง ลักษณะการที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีการต่อต้าน หรือมีปฏิสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์และตกอยู่ในภาวะที่ไม่พึงพอใจและไม่อาจจะตกลงหาข้อยุติที่น่าพอใจได้ทั้งสองฝ่าย โดยมีลักษณะที่อาจสังเกตแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ

1) การรับรู้ของตนเอง หมายถึง ลักษณะการรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งเกิดขึ้นกับ คู่กรณีมีความเชื่อ หรือรู้ว่าเป้าหมายของตนเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ลักษณะสำคัญของการรับรู้ ซึ่ง ก่อให้เกิดความขัดแย้งมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ แบบแรก เป็นกรณีที่กลุ่มหรือคู่กรณีต้องตระหนักว่า ตนเองมีลักษณะร่วมที่แตกต่างไปจากคนอื่น แบบที่สอง กรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่ พพอใจในสภาพของตนเมื่อเทียบกับสภาพของอีกฝ่ายหนึ่ง แบบสุดท้าย คือต้องมีความเชื่อว่าจะลด ความไม่พึงพอใจลงได้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับในสิ่งที่ไม่ยอมรับมาก่อน

2) การจูงใจในกลุ่มเพื่อน หมายถึง การสร้างแรงจูงใจให้อีกฝ่ายเกิดการคล้อยตาม ระดับความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความรู้สึกและพฤติกรรมของ คู่กรณี จัดการให้เข้าใจตรงกับเราโดยมีแรงจูงใจอื่นๆ

3) การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ หมายถึง การกระทำที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องอยู่ในกรอบ ของกฎและแนวทางที่กำหนดอย่างเป็นทางการ ย่อมสัมพันธ์กับระดับความขัดแย้ง กล่าวคือ ถ้าต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับที่กำหนดให้ ตามมติที่วางไว้

4) ความเข้มข้น ของระดับความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมความพึงพอใจที่ แสดงออกเมื่อเกิดความขัดแย้งหรืออัตราส่วนของความขัดแย้งต่อความไม่ขัดแย้ง ซึ่งสามารถ แสดงออกในรูปความขัดแย้งอย่างแท้จริง

5) ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจ หมายถึง ลักษณะของความขัดแย้งที่มีเป้าหมาย ร่วมกัน เพราะมีความเกี่ยวพันต่อกระบวนการขัดแย้ง ตั้งแต่จุดกำเนิดจนถึงจุดสิ้นสุด ระดับของ อำนาจที่แตกต่างกันเป็นผลให้คู่กรณีตระหนักถึงความแตกต่างและหาวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่า เทียมกัน หรือนัยหนึ่งคือ การยุติความขัดแย้ง

6.การจัดการความขัดแย้ง(Conflict Management)หมายถึง การจัดการ การดำเนินการ หรือวิธีการเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ ตามแนวคิดของอีเวอฮาร์ดและ มอริส ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้ขัดแย้งด้วย ผู้บริหารมักยกปัญหาที่ตนมีอยู่ให้ผู้อื่นฟัง ให้คนอื่น ๆ ทำตามที่คน ๆ นั้นโดยตนเองไม่ต้องทำ ยกความรับผิดชอบของตนเองให้เป็นความรับผิดชอบของผู้อื่น

2) รูปแบบการกลบเกลื่อน (Smoothing) เป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่พยายามทำให้ดูเหมือนว่าไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น หรือทำให้ดูเหมือนว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้รับการขจัดหมดสิ้นไป สอบถามผู้อื่นว่าตนเองทำอะไรบกพร่องเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น พยายามทำให้ผู้อื่นไม่พูดในสิ่งที่เป็นปัญหาความขัดแย้ง ชอบทำเป็นไม่เห็นความสำคัญของความขัดแย้งเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ชอบโทษคนอื่น ๆ เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น

3) รูปแบบการประนีประนอม (Compromise) เป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่ให้ความสำคัญกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายโดยไม่ให้ใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบ พยายามแยกแยะข้อแตกต่างทางความคิดเพื่อหาทางประนีประนอมใช้การต่อรองเพื่อให้ปัญหาลี้คลายโดยเร็ว ให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

4) รูปแบบการต่อสู้เอาชนะ (Fighting) เป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่มุ่งชัยชนะของตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น แสดงความก้าวร้าวเพื่อเอาชนะ พูดมากกว่าคนอื่น พยายามทำตามวิธีของตนเองจนบรรลุเป้าหมาย

5) รูปแบบการร่วมมือกันแก้ปัญหา (Problem – solving) เป็นรูปแบบการบริหารความขัดแย้งที่มุ่งขจัดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้หมดไป โดยร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น สงบสติอารมณ์ได้เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น แสวงหาความคิดเห็นของคนอื่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ให้ความสำคัญต่อวิธีที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไข ปัญหา

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

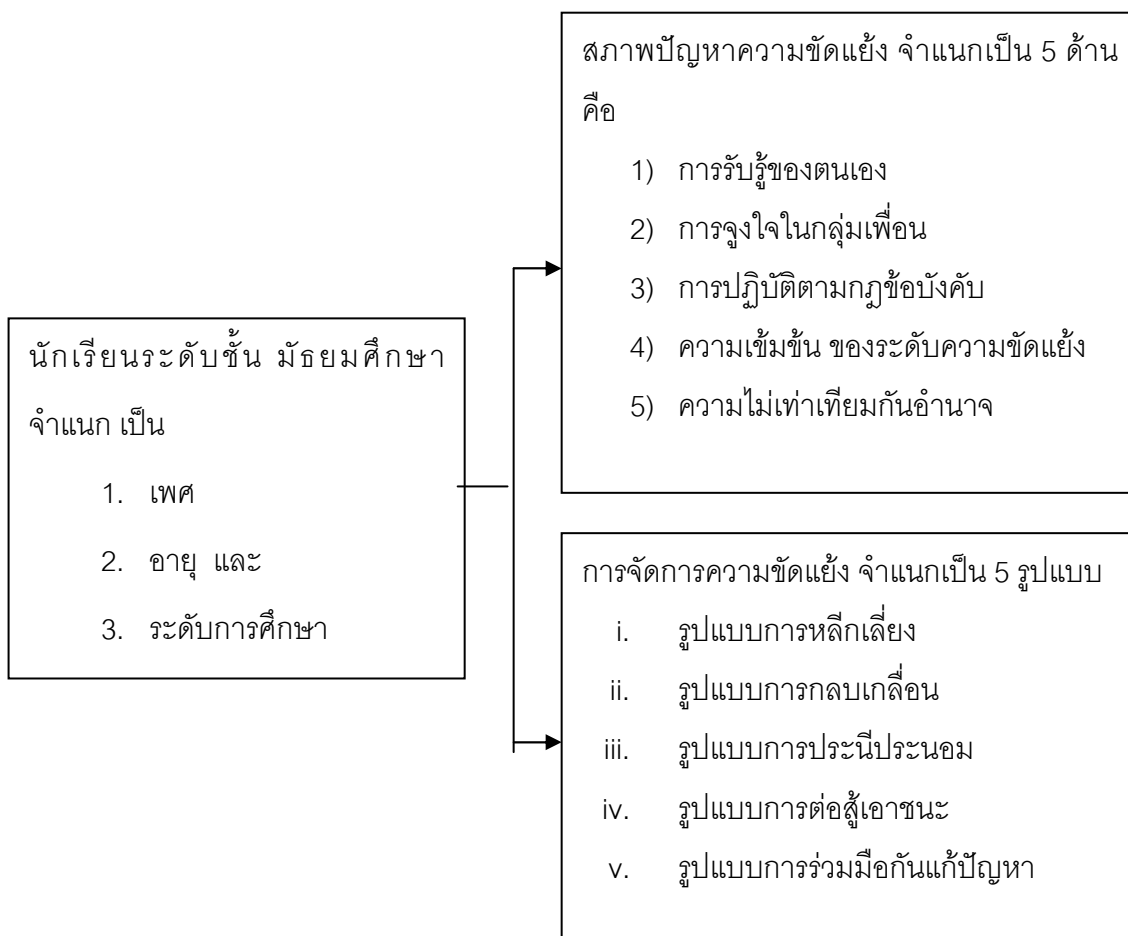
1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีเพศต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน

2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีสภาพปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและการจัดการความขัดแย้งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา